

Ilja Iljič je jen trochu naším současníkem

Dvě pražské scény v jarní části nynější sezony rozšiřují repertoár o **dramatizaci Oblomova**. Nejprve svůj díl této konfrontace s románem I. A. Gončarova předvedlo Divadlo v Dlouhé; v červnu se k němu se svou adaptací přidá Divadlo Na zábradlí.

JOSEF CHUCHMA

Pojem oblomovština se už kdysi v Rusku ujal – a dále se rozšířil, včetně našich krajů – coby výraz pro lenost, marňost, lhůstevnost či neodhodlanost; jedním výrazem – pro zbytečnou lidskou existenci. Ačkoliv všechny tyto postoje a strategie lze u *Oblomova* v Dlouhé nalézt, důvodem pro vznik inscenace se nezdá být ilustrace této „lišnosti“, tradičně chápané oblomovštiny.

Důvodem téhle dramatizace, do níž se pustila sehraná dvojice Hana Burešová & Štěpán Otčenášek, přičemž ona se ujala režie a on dramaturgie společně sepsané adaptace, jeví se být určitá obrana Oblomova jako lidského typu. Obrana ve smyslu pochopení pro Ilju Iljiče, muže „dvaatřicetiletého či triatřicetiletého... střední postavy, příjemného zevnějšku a s tmavě šedýma očima,“ jak jej

charakterizuje Gončarov (v novém, vloni vydaném překladu Libora Dvořáka, který byl východiskem pro dramatizaci). Ono pochopení může upomínat na přístup Nikity Michalkova v jeho filmu, který se u nás i ve světě uváděl pod názvem *Oblomov* (s Olegem Tabakovem v hlavní roli), ovšem ruský titul zní *Něskolko dněj iz žizni I. I. Oblomova* – a vyjadřuje onen úmyslně destilovaný přístup ke Gončarovově románu. V Dlouhé ovšem s Oblomovem nestrávíme jen „něskolko dněj“, nýbrž projdeme s ním ten kus jeho života, který mu určil Gončarov.

Porozumění pro distanci Ilji Iljiče od vřavy světa má u Burešové a Otčenáška podle mě příčinu v jemné sice, nicméně polemice s dnes dominující (hyper)aktivitou, kreativitou, inovativností a operativností, které jsou však vesměs pouze instrumentální povahy – bez poezie i bez ptaní se, jaký to vlastně vše má smysl. Limity polemičnosti tvůrců z Dlouhé ulice jsou ovšem dány faktem, že Oblomov žije z práce druhých, z odírání nevolníků. Mohla by se samozřejmě při troše „dobré vůle“ vést paralela i tudy: s dnešními zahálčivými existencemi tyjícími z majetku, který nevybudovaly, ale to už by bylo hledání podobností dost násilné.

Středobodem scény vytvořené Martinem Černým je po značnou část představení, které trvá s přestávkou dvě a tři čtvrtě hodiny,

Já k tobě už blíž nemohu. Veronika Lazorčáková (Olga) a Michal Isteník (Oblomov) v inscenaci Gončarovova románu. FOTO DIVADLO V DLOUHÉ – MARTIN ŠPELDA

pohovka, na níž se válí, do níž usedá, v níž žije a chátrá Oblomov ztělesněný Michalem Isteníkem. Tento brněnský herec, který si předloni odnesl cenu Thálie za ztvárnění Čičikova v dramatizaci Gogolových *Mrtvých duší*, jež v Městském divadle v Brně režírovala právě Hana Burešová, většinou přesně odpovídá tomu, co „předepsal“ Gončarov – Isteník je ročník 1983, jen ta jeho postava má více rysy pyknika než rysy střední. Prakticky nesleze z jeviště, je to „jeho“ inscenace v dobrém i méně dobrém. Isteník zdárně vykresluje polostavy, do nichž upadá, v nichž se plácá Oblomov; a kdyby si odpustil některé auto-

matismy, kdy mu to takzvaně hraje a jede na efekt, šel by jeho výkon ještě nahoru (to si možná sedne s reprízami).

Jenže Isteníkova dominance je až okatá: nejde jen o tu trvalou přítomnost na scéně, nýbrž hlavně o to, že mužská část sestavy – Tomáš Turek v roli sluhy Zachara, Jan Vondráček jako vychytralý známý Tarantjev a Jan Meduna jako podnikavý přítel Štolc, vše kmenoví členové souboru – odvádí pouze a jen profesionální práci; kdo tuto scénu navštěvuje pravidelněji, může nabýt až dojmu, že ty figury, respektive dané kreace se pouze přemístily do nynější inscenace, že tyhle pány v těchhle

týpích tady už nejednou viděl. Ženské výkony je převyšují: jak kmenová Veronika Lazorčáková coby Olga, která Oblomova miluje, ale on není s to se nasadit natolik, aby lásku této jemné a vzdělané bytosti nejen slovně opětoval, tak hostující (studentka posledního ročníku DAMU) Eva Hacurová v roli vdovy Agafji, v jejíž domácnosti a praktické péči se Oblomov nakonec usadí. V obou těchto postavách se odehrává vnitřní vývoj a Lazorčáková s Hacurovou uchopují postavy s odhodláním, s citem pro vztahovost; vyzařují ženskost, to silné, co v ženách je – a čemu muži málokdy dostojí.

Představení své doby

V rámci produkce Divadla v Dlouhé je *Oblomov* lepším standardem. Zase ten odlehčený realismus typický pro zdejší scénu; tentokrát s titulním výkonem, který, to ano, může utkvět v paměti. Není to inscenace pietní, avšak aktuální nerv je přece jen krotký – hledíme na svět, který se nás týká jen trochu a někdy, ale na představení se takzvaně dá dívat, neuráží, ale také nezvedne ze židle. To je vlastnost převážné části produkce Divadla v Dlouhé v posledních letech. Můžete to, chcete-li, nazvat stagnací nebo konzervatismem.

Ale ruku na srdce: kdo a co v Praze ze stálých scén nestagnuje a nejede na své jistě? Kdy jste naposledy četli a slyšeli o inscenaci v hlavním městě, o níž se píše

a mluví s uznáním, u níž existuje – aspoň relativně – obecná shoda a která něco podstatného říká k dnešku? Namátkou: Po „smrti“ Pařížkova Divadla Komédie se zdálo, že v metropoli roli jakéhosi senzitivního centra převezme nová sestava v Divadle Na zábradlí, jenže ta po dvou sezonách zdá se narážet na své inscenační a myšlenkové meze. Studio Hrdinů vrší jednu průměrnou artistnost za druhou. Nová scéna Národního divadla, která chce být ve své činoherní produkci laborator, v níž se analyzuje dnešek, je bezradná; její nejnovější kus, *Láska a informace*, je omyl až a už povážlivý. Souborů a představení se po Praze nyní vyskytuje jako asi nikdy předtím, ale drtívá většina toho je provoz bez gesta, které by vás „nakoplo“, snůška lepších či horších jednotlivostí.

V tomto smyslu je *Oblomov* v Divadle v Dlouhé představením své doby a svých místních poměrů.

Ivan Alexandrovič Gončarov: Oblomov

Dramatizace: Hana Burešová, Štěpán Otčenášek (s použitím překladu Libora Dvořáka)

Režie: Hana Burešová

Scéna: Martin Černý

Kostýmy: Kateřina Štefková

Hudba: Jan Vondráček

Light design: Filip Wiesner
Divadlo v Dlouhé, Praha,
premiéra 16. 3.